

סדר תפלת תשעה באב

יו ערב ט' באב במנחה מקדימין לבא לביהכ ומתפללין תפלת מנחה כמו בשאר הימים ויש מקומות שאין אומרי תהנה והר"ם כתב טעם מפני מה אין אומר תהנה בט"ב לא כיום ולא כלילה משום דכתיב סתם תפילתי. ואחר תפלת המנחה הולכין לבתייהן ואוכלין ושותין עד היום גדול ואח"כ הולכין לביהכ וש"צ יורד לפני התיבה ופותח והוא רחום וכל הקהל כאחד יורדין מעל כסאותם ויושבין לארץ ושוללין מנעליהן מעל רגליהן ואומר ברכו ומסדרין תפלת ערבית וקורין ק"ש בברכותיה ומתפללין י"ח על הסדר וכוללין בברכת בונה ירושלים מעין המאורע כמו שאנ"ל בא להוסיף בכל ברכה וברכה מעין הברכה אומר ומה שהוסיף בה הוא ברכת רחם וגו' תפלתן על הסדר. כתב הרמב"ם ז"ל בט"ב מברך ברכת י"ד בנוסח זה רחם ה' אלקינו וכו' עד בונה ירושלים וכו' ויש חותמין בא"י מנחם אבילי ציון בכנין ירושלים וי"א מנחם אבילי ציון ובונה ירושלים וזה הנוסח הביא ר' עמרם בסדרו ובכל התפלו' של ט"ב אומר אותה כדאמרינן בירושלמי ר' אחא אומר מעין המאורע בט"ב ומאי נינהו רחם וכו' ונהגו הראשונים ז"ל לומר רחם בתפיל' ערבי' ושחרי' ובתפלת המנחה נחם לשון נחמה שמבקשין נחמה בסוף היום אמנם הר' שמואל מאיחורא היה אומר נחם בין ביום בין כלילה. פי' לגיונות חילולת. במרר תבכה יש נסחאות במרד לשון ימי עניה ומרודיה: (י') ואחר תפלת ערבי' אומר קדיש זוטא ואז יושבין ש"צ וכל הקהל בדאגה ושמומן וקורין מגלת איכה בנהי גדול. ויש מנהגות חלוקים בקריאתו יש מקומות קורין אותו כל א' וא'. ויש מקומות שהחזן כלבו קורא וכל העם שותקין וכ"כ במס' סופרים ומברך בקריאתה על מקרא מגילה כך מצאתי בפרק י"ד ובמקום אחר מצאתי שם שמברך דין האמת נמצא שמברך עליה שמים. ואח"כ מכבין כל הנרות מבית הכנסת לבד מנר א' העומד לפני החזן ויש מקומות שמכבין גם את שלפני החזן ואח"כ פותח החזן קינות לעגם הנפשות ולשברי הלבבות ומקוננין עד רביע הלילה האנשים לבד והנשים לבד. ואח"כ סדר קדושה ומתחיל ואתה קדוש ואין אומר ובא לציון לפי שאין גואל בא כלילה ובמנהגי גירונא וקטלונא יע"א לומר ובא לציון ומדלגין ואני זאת בריתי ומתחיל ואתה קדוש ואח"כ אומר קדיש שלם ונספדין כלן לבתייהן: (י"ח) ואין נותנין שלום זה לזה אלא מתנהגים כאבלים לכל דבריהם ואם נתן להם עם הארץ שלום מחזירין לו בשפה רפה ובכבוד ראש: (ט') בשחר משכימין לבא לבית הכנסת ואומר ברכות וקרננו ופסוקי דזמרה של חול עד ומהללים לשם תפארתך ומשם ואילך הוא מן השירה ואין לומר שירה לעת כזאת ומתפללין ק"ש בברכותיה וי"ח ברכות וכולל בתוכן רחם וגומרין תפלתן ואומר החזן סליחות וזכור רחמים וברכת כהנים ואומר קדיש זוטא. ויש מקומות שאומרים הברכות כלן עד ברכת התורה ומדלגין אותן ופרשת התמיד וקרננו ור' ישמאל והטעם להם לפי שאסור לקרות בתורה

וכתב הר"י מקור' ז"ל דמותר להניחן דקרי ליה פרק החולץ אבלות ישנה והר"ם ז"ל כתב הלכך לא עדיף מיום שני דאבל מניח תפילין כדאיתא במועד קטן וכן דעת הר"ם ג"ע שמותר להניחן אבל אינו מניחן בבוקר דכתיב בצע אמרתו שקרע פורטרין דיליה ואסור לשורר בזמן הזה בבית המשתה משום אבלו ירושלים אך בבית החתנים מותר ושיר שהוא שבח של הקב"ה מותר בכל מקום ואמרינן במס' גיטין זמרא דמנא בין זמרא דפומא אסור בזמן הזה. וכתב הרמב"ם ז"ל דה"ה דאסור לשמען והכי אמרי' בסוף סוטה אודנא דשמע קול זמרא תעקר. וכתבו הבאונים ז"ל דאינו אסור אלא בבית המשתה או בבית חתנים וכיוצא בהן אבל בלא משתה מותר וה"מ דאסור דוקא שיר של עגבים כגון שירי העכו"ם אבל שיר שבח של הקב"ה וספור גודל מעשיו מותר אפי' על היין ושיר של עגבים אינו אסור אלא בבית השמחה והמשתה אבל העוסק במלאכתו ומשורר להקל לו במלאכתו מותר אבל מי שאינו עוסק במלאכה או שעשה מלאכה קלה אסור בשיר של עגבים אפי' שלא על היין וכן נראה בסוף סוטה וזמרא דמנא לעולם אסור בכל מקום ואפי' על ידי שבתות של הקב"ה ואסורן מן התורה דכתיב אל תשמח ישראל אלא גיל כעמים וכו' ודברי קבלה כדברי תורה דמי. אמר רבא זמרא בביתא חרבא בסיפא שנאמר קול ישורר בתלון חורב כסף וא"ר יוסף זמרון גברי וענו נשי פריצותא זמרון נשי וענו גברי כאש בנעורת למאי נסקא מינה לבטולי הא מקמי הא: (ט"ז) וט"ב שחל להיות בשבת או בא' בשבת מעלה על שלחנו כל מה שירצה ואפי' כסעודת שלמה ואינו מחסר כלום ואפי' כסעודה המסטיק בה מפני כבוד השבת וכשחל להיות בשבת דוחין את התענית עד אחר השבת וה"ה דלפני אותה שבת מותר לספר ולכבס ויש אוסרים וכן נראה דעת הר"ם מקוצי ז"ל שכתב בס"ה נהגו רבותינו כשחל ט"ב להיות בשבת לאסור לספר ולכבס כל אותה שבוע שלפניו אפי' שנדחה עד לאחר השבת והר"י מקור' ז"ל כתב וצריך סי' לפירושו לבד יום ה' או יום ו' מפני כבוד השבת כי אין נאסור יום ה' הלא התרנוהו ואפי' חל ט"ב בע"ש כל שכן כשחל להיות בשבת. גם שאר ימי השבוע נמי חומרא יתירה הוא שהרי לא אסרו רק שבת שחל ט"ב להיות בתוכה ובפרק בתרא דמגלה מחלקין בין חל בתוכה לחל להיות בשבת ואין אבלו' נוהג בשבת אפי' מדברים של צנעא. והר"ם ז"ל כתב מיהו שמעתי כי הר"ם ג"ע נוטה להחמיר מדברים של צנעא וטעם להתיר יש לתשמיש המטה דאמרי ט"ב שחל להיות בשבת הואיל ונדחה ידחה ואם היה אסור בדברים של צנעא אי"כ אינו נדחה לגמרי ועוד דאם איתא בדברים שבצנעא נוהג אפי' התענית תעשה בשביל דהרבה בני אדם עושין תענית חלום בשבת והוי ספיר דברים שבצנעא ומטעמים אלו אין לאסור הדבר לרבים עכ"ל הר"ם ז"ל. וכ"כ הרשב"א ז"ל בתשובה שאין נוהג בו אבלו' אפי' בדברים של צנעא דאבלות ישנה שאני: